

Chanuka: The Holiday that Started One Year Late (Shabbat 21b)

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד ב

מאי חנוכה? דתנו רבנן: בכל"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה.

The Gemara asks: **What is Hanukkah**, and why are lights kindled on Hanukkah? The Gemara answers: **The Sages taught in Megillat Ta'anit: On the twenty-fifth of Kislev, the days of Hanukkah are eight. One may not eulogize on them and one may not fast on them.** What is the reason? **When the Greeks entered the Sanctuary they defiled all the oils that were in the Sanctuary** by touching them. **And when the Hasmonean monarchy overcame them and emerged victorious over them, they searched and found only one cruse of oil that was placed with the seal of the High Priest,** undisturbed by the Greeks. **And there was sufficient oil there to light the candelabrum for only one day. A miracle occurred and they lit the candelabrum from it eight days. The next year the Sages instituted those days and made them holidays with recitation of *hallel* and special thanksgiving in prayer and blessings.**

2. בראשית כד, סז (רש"י)

וַיְבֹאֶהָ יִצְחָק הָאֵלֶּלֶה שָׂרָה אִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת־רֵבֶקָה וַתְּהִי־לוֹ לְאִשָּׁה וַיֵּאֱהָבֶהָ וַיִּנָּחֵם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ:

Isaac then brought her into the tent of his mother Sarah, and he took Rebekah as his wife. Isaac loved her, and thus found comfort after his mother's death.

Rashi- He brought her into the tent and she became exactly like his mother Sarah ... For while Sarah was living, a light had been burning in the tent from one Sabbath eve to the next... but since her death all these had stopped. However, when Rebecca came, they reappeared" (Genesis Rabbah 60:16).

3. בית יוסף אורח חיים סימן תרע

ואיכא למידק למה קבעו שמנה ימים דכיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה אחת ונמצא שלא נעשה הנס אלא בשבעה לילות. וי"ל שחילקו שמן שבפך לשמנה חלקים ובכל לילה היו נותנים במנורה חלק אחד והיה דולק עד הבוקר ונמצא שבכל הלילות נעשה נס. ועוד י"ל שלאחר שנתנו שמן בנרות המנורה כשיעור נשאר הפך מלא כבתחלה וניכר הנס אף בלילה הראשונה. אי נמי שבליל ראשון נתנו כל השמן בנרות ודלקו כל הלילה ובבוקר מצאו הנרות מלאים שמן וכן בכל לילה ולילה:

4. ליקוטי שיחות- חנוכה א' עמ' 423 (משיחות מוצ"ש זאת חנוכה תשל"ה)

אבל נראה שלא כך היה הנס. ידוע הסיפור בתורה לגבי ההתגלות למשה מתוך הסנה. הוא ראה את הסנה בוער, "והסנה איננו אוכל" ובתגובה משה אמר "אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה". מוסבר על כך, שהקב"ה עצמו נתגלה למשה, ולעוצמת גילוי זה האש בער והסנה נשאר. ונראה לומר, שזהו הנס שהרחש בחג חנוכה: השמן בער והתכלה, וביחד עם זה, בד בבד, הוא לא אוכל. לא נחסר ולא כמלוא נימה. באש טבעית בעירתו מחייבת את כליון השמן, ואכן בנס חנוכה התכלה השמן. אלא שבד בבד הוא גם לא נחסר. כליון ואי כליון בבת אחת. "המנורה בוערת והשמן איננו אוכל".

5. שם משמואל בראשית חנוכה

לשנה אחרת קבעום ועשאום ט"י בהלל והודאה. והקשו בספרים למה המתינו עד השנה האחרת ולא קבעו תיכף כשראו הנס. ונראה דהנה יש לדקדק למה בפורים כתבו אגרות שיקיימו ישראל עליהם, ונאמר קיימו וקבלו, וקבל היהודים, ובחנוכה לא מצינו זה, ומשמע שב"ד של חשמונאים עשו מעצמם וקבעו חובה על ישראל. ויש לומר דהנה בש"ס (שבת כ"ג ב) והיכן צונו רב אויא אמר מלא תסור. והנה לא תסור נאמר בפרשת זקן ממרא (דברים י"ז) ושם נאמר וקמת ועלית אל המקום ודרשו ז"ל (סנהדרין י"ד ב) מלמד שהמקום גורם... וכתוב עוד שם ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא וגו' עד לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. מכל הלין משמע דהלאו דלא תסור מדאורייתא הוא רק על תקנה שעשו הב"ד בעודם יושבין בלשכת הגזית, אבל אם עשו תקנה בעודם חוץ מלשכת הגזית אין על העובר עלי' חיוב לא תסור... וע"כ בפורים שהיו בשושן ולא היו סנהדרין יושבין בלשכת הגזית לא הי' כח ביד ב"ד לתקן תקנה מדאורייתא, ע"כ הוצרך שיקבלו עליהם ישראל מעצמם... אבל נר חנוכה שהי' ב"ד של חשמונאי יושבין בלשכת הגזית שפיר איתא הלאו דלא תסור. ולפי"ז מובן שפיר החילוק בין פורים לחנוכה, שבפורים לא הי' כח ב"ד יפה לתקן תקנות ע"כ הוצרכו שישראל יקבלו עליהם, אבל חנוכה שב"ד הי' בלשכת הגזית וכחם יפה לתקן תקנות והעובר עליהן הוא בלא תסור לא הי' צורך לקבלת ישראל: ומעתה מיושב הא דלשנה אחרת קבעום וכו', שכבר חזרה סנהדרין למקום קביעתם ללשכת הגזית, אבל באותה שנה שהיו כולם טמאי מתים לא היו יכולין לבוא ללשכת הגזית אפי' לאותו חלק הבנוי בחול, שהרי זה הי' בנוי בחיל עכ"פ כמבואר במס' מדות (פ"ה) ומדרבנן עכ"פ אסור ובימי יהושפט גזרו עלי' כבש"ס יבמות (ז' ב) חצר החדשה שחידשו בה דבר ואמרו טבול יום לא יכנס למחנה לוי' דהיינו החיל, וע"כ לא הי' להם אז כח לתקן תקנות:

6. שפת אמת חנוכה תרל"ו ליל ה'

לשנה אחרת קבעום ועשאום י"ט בהלל והודאה. דבמה שהקב"ה עושה לנו נסים יש לתת הודאה על גוף הנס היינו הצלה מאומה הרשעה. וגם להלל לפניו על כל המעשה כי הרבה רווח והצלה לפניו ית' שלא הי' מסבב להצטרך לעשיות הנס רק הוא חיבה יתירה שהשי"ת חפץ לעשות נסים לעמו בני". וכעת שנעשה להם הנס שהי' עת צרה ונושעו על מהצרה לא היה להם כ"כ ישוב הדעת והודו להשי"ת ההצלה. ואח"כ לשנה אחרת הבינו כ"כ שיש להלל על כל המעשה שסיבב הקב"ה המלחמות כדי לעשות להם נס וקבעוהו בהלל והודאה כי הודאה בעת צרה. והלל בעת הרווח. לכן בנוסח על הנסים מספרין כ"ז כשעמדה כו' להשכיחם כו' פי' שמשבחין על כל הכח וממשלה שנתן להם הקב"ה בכדי שיגמור הדבר לטובתינו. וכן יש ללמוד זה כל פרט איש ישראל שבא בעת צרה ונושע ממנו צריך לתת הודאה על ההצלה. והלל ושבח על כל המעשה. והנה בני ישראל היו מוכרחין לתקן זאת המלחמה עם מלכות יון המלחמה בעת שהי' בבני צדיקים טהורים והביא הקב"ה שיוכל לעשות בימיהם נסים וזהו שמברכין

שעשה נסים לאבותינו כי אם הי' ח"ו בימינו לא היה לנו כח לגבור נגדם והקדים הקב"ה המלחמה הכל לטובתינו

7. נתיבות שלום חנוכה עמ' י"ב, מאמר מאי חנוכה ב', ב'

ולשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים. לשנה אחרת ולא באותה שנה משום שאצל יהודים אין קובעים ימים טובים לזכרונות שהרי אין שיעור לניסים שנעשו לישראל בכל הדורות, וכגון הנס הגדול בימי חזקיה מלך יהודה שהיו ישראל כאבודים באין תקווה ובלילה אחד הושיעם הקב"ה והשמיד את כל מחנהו העצום של סנחריב שמנה מאה שמונים וחמש אלף גייסות, ולא קבעו יום טוב לזכר הנס מפני שהיה נס חד פעמי שהארתו לשעתו, ואין קובעים יום טוב לשם זכרון גרידא אלא כשיש הארה נצחית היורדת כל שנה בזמן הזה. לכן רק לשנה אחרת קבעום ימים טובים כאשר ראו שהארת ימי חנוכה מתחדשת בכל שנה בזמן הזה. וכשהגיעה שנה אחרת ראו שגם הנצחון במלחמה היה רק הארה זמנית לשעתה ואינו מתחדש בכל שנה ושנה ואילו הנס של אור המנורה הוא נצחי ויורד מחדש בזמן הזה להאיר נשמת יהודי. על כן קבעו את ימי החנוכה על נס פח השמן שהוא הנס העיקרי שהארתו לדורות וזה עצומו של חג להאיר ליהודי שיש לכם חלק באלוקי ישראל

8. עין אי"ה שבת א', ב', י"ג

לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים. זאת ההתפשטות הרוחנית שנמשכה מתוך ההתפשטות המדינית של יון, שהטילה ארס בדיעותיהם של הרבה נכשלים מישראל, היה מקום לדון אותה כמאורע של תקופה רחוקה ומקרית. אמנם באמת אותה הפעולה הרעה חדרה ללבבות רבים, ובחן החיצוני שלה משכה לבבות רבים, עד שהמצב הרוחני של ישראל הי' עלול ג"כ בתמידות להיות נפגע מכח היונות, שהתפשט על דיעות רבות שהן שרשים גדולים בתורה, ומסתעפות למעשים רבים בדרכי הדת והחיים. אלא שאותו פך השמן החתום, שבמאורע הנס, שהוא רומז ג"כ על השורש היותר פנימי שבאמונה, החזק ואמוץ בעומק נפשותיהן של ישראל, ש"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה", והוא עתיד לשלח אורו על כל הכחות המתפשטים להחיותם, להחיות את המעשים בפועל ואת הדיעות התוריות המתיחסות להם, ע"כ בעבור שנה, ראו שהשמירה הזאת שמיד ד' היא על ישראל, מכח האוצר הפנימי של שמן משחת קדש של יסוד האמונה, דבר זה ראוי לקבע לדורות, כי עוד לא אפסה המלחמה של התנשאות התגברות הרוח היוני, ושלעולם צריך כח השמן הפנימי, שבו אין מגע זרים שולט, להיות מגין, ע"כ קבעום. אף גם זאת השקיפו, כי לא רק את הרע נקבל, מפגישה זו של רוח יון החודר במשכנות יעקב, עד שאין לנו כלל במה לשמח על מציאותו, כ"א כך היא מדתו של מקום ב"ה בהנהגת עולמו בכלל, והנהגתו עם ישראל בפרט, כי כל אותם הדברים המתנגדים ונראים רעים במציאותם, הם עצמם גורמים לפאר יותר את כח הטוב והאמת. ע"כ הפגישה היונית כשתגמור מהלכה להכנע כולה מפני הדר גאון ד' שהוא מעוזם של ישראל, עוד תשמש עם כל כחותיה להוסיף פאר ועצמה לתורת אמת ולגדל שם ד' אלקי ישראל בעולם, יפיפותו של יפת תיקבע באהלי שם, להרחיב ולשכלל לפאר ולרומם עוזה של תורה ויראת ד' טהורה, השתולה על הרי ישראל. ע"כ ראויים הם הימים הללו לקבעם ימים טובים. כהלל והודאה. יש כאן שני חלקים שהם מתיחסים אל אלו הימים הטובים. הצד הטוב שישראל לעד לישראל דוקא ע"י פגישת זה המכשול העצום, החוזק הגדול של אמתת האמונה כשיוצאת אל הפועל דוקא במה שכל הדיעות הרעות יוצאות לאור והן מתפשטות מאד, עד שרבים יבהלו משאתן וידמו שהן בולעות את אמונת ישראל. וכאשר למרות כל אלה קמנו ונתעודד, ודבר אלוקינו יקום לעולם, הרי דגלם של ישראל וקרנם מתרומם, גם אותם הקנינים שהם טובים לשמש את האור האמיתי של התורה, שנלקחו מאוצר הפגישה היונית,

מאותן הדיעות דקריבין לארחא דמהימנותא , שנצרפו ונטהרו באש דת של תורת אמת, להסיר מהן כל סיגיהן ובדיליהן, זאת היא טובה עליונה שמאת ד' היתה זאת להכין הכל להטיב באחרית, עי"ז ראו לקבע הלל. והודאה היא על ההצלה הזמנית מהחרבן שהיה צפוי על ישראל מידי רשע של היונים, לולא ד' שהיה לנו